

IV. Dzieje miejscowości

BOGUCICE

Wieś położona na południowym skraju gminy Trzeszczany, nad rzeką Henrykówką, w obrębie Działów Grabowieckich. Dawniej zwana Bohutycze.

Podczas badań powierzchniowych przeprowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) odkryto na terenie wsi 14 stanowisk (punktów osadniczych)⁷¹. Najstarsze zabytki w postaci kilku ułamków naczyń glinianych, ze względu na brak cech dystynktywnych, datowano ogólnie na neolit (5500-2200 r. p.Chr.). Następnie teren miejscowości zasiedlony został we wczesnej epoce brązu za sprawą ludności kultury mierzanowickiej (2200-1600 r.) i strzyżowskiej (1750-1600 r. p.Chr.). Tę fazą osadniczą reprezentują nieliczne fragmenty ceramiki, fragment soczewkowatej w przekroju siekierki krzemiennej oraz kilka odłupków krzemiennych. Kolejne etapy osadnictwa reprezentują kultury: trzciniecka (1600-1200 r. p.Chr.) i łużycka (1200-400 r. p.Chr.) zarejestrowane dzięki niezbyt licznym ułamkom naczyń. Do kultury trzcinieckiej przyporządkowano także niewielki fragment soczewkowatej siekierki krzemiennej oraz odłupek krzemienny. Skromne materiały ceramiczne należy wiązać z okresem rzymskim (I-V w.), ale brak cech charakterystycznych uniemożliwił przyporządkowanie ich do konkretnej kultury. Bogate osadnictwo zarejestrowane na terenie Bogucic należy łączyć ze Słowianami, a ich pojawienie się można umieścić około X wieku. Odkryte fragmenty naczyń glinianych wskazują, że osadnictwo to trwało aż do XIII wieku, a jego kontynuacją jest wieś historyczna.

Pierwsza wzmianka źródłowa o miejscowości pochodzi z roku 1429, gdy Bohutycze należały do Mikuły Miskowicza⁷². Zapewne wówczas wieś wchodziła w skład powiatu hrubieszowskiego, co udokumentowano w 1453 roku⁷³. Dziewięć lat później wymieniani byli Hryćko i Paszko z Bogucic, „naganieni w szlachectwie” w Hrubieszowie. W 1463 roku wieś wchodziła w skład starostwa hrubieszowskiego i była w dzierżawie u Waśki Skoruty oraz Andrzeja

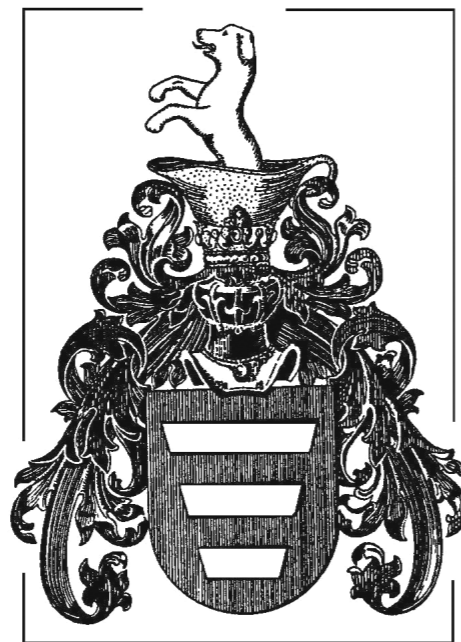
⁷¹ A. Urbański, J. Buszewicz 1991, Dokumentacja obszaru AZP nr 87-92, archiwum WUOZ w Lublinie, Delegatura w Zamościu

⁷² APL, Księga Ziemska Chełmska, syg. I, k. 12.

⁷³ G. Jawor, Zaplecze osadnicze miasta w późnym średniowieczu, [w:] Dzieje Hrubieszowa, Hrubieszów 2006, s. 106.

Mateckiego⁷⁴. W tym roku Waśko Skoruta herbu Korczak (zm. przed 1474 r.) uzyskał zapis królewski na wsi w wysokości 100 florenów⁷⁵. W następnym roku Jakub Podlodowski kupił od dotychczasowych posiadaczy prawo dzierżawy wsi⁷⁶. W 1515 roku potwierdzono zapis 400 grzywien, wystawiony jeszcze przez króla Kazimierza Jagiellończyka (a więc przed 1492 r.) dla Olechny Skoruty, podkomorzego chełmskiego⁷⁷.

Rejestr poborowy z 1564 roku notował tu 3 i 1/2 łana użytków i 3 zagrodników bez ziemi⁷⁸. Wówczas

Ryc. 13. Herb Skorutów – Korczak, wg S. Górzyńskiego, J. Kochanowskiego, Herby....

⁷⁴ H. Stamiński, Okolice Hrubieszowa w średniowieczu, Hrubieszów 1976, s. 12.

⁷⁵ G. Jawor, Zaplecze..... s. 106.

⁷⁶ H. Stamiński, Powiat horodelski w 1472 roku, Hrubieszów 1958, s. 39.

⁷⁷ G. Jawor, Zaplecze..... s. 110.

⁷⁸ A. Jabłonowski, Polska XVI wieku. Źródła Dziejowe, t. XVIII, Ziemia Ruskie, cz. 1, Warszawa 1902, s. 187.

wieś należała do Andrzeja Dembowskiego (zm. 1569) herbu Jelita, wojewody bełskiego, żonatego z Agnieszką z Łaszczów herbu Prawdzic, który uzyskał ją w 1551 roku w drodze zamiany za zabużańskie Spoderozy i wójtostwo hrubieszowskie⁷⁹. Lustracja z 1564 roku notowała tutaj folwark, staw rybny ze szczupakami i linami i młyn o 1 kole, gdzie mielono żyto i sól do piwa, a dochód ze wsi wynosił 346 zł i 4 gr. Było tutaj 19 półłanków kmiecych, z tego 3 puste i 5 zagrodników⁸⁰. Podczas lustracji dóbr w 1566 roku lustratorzy zakwestionowali zamianę wsi przez Dembowskiego, gdyż Spoderozy były królewską własnością i sąd sejmowy w 1569 roku włączył Bohutycze z powrotem do starostwa hrubieszowskiego⁸¹. Odtąd dobrami zarządzali starostowie hrubieszowscy, a byli nimi kolejno: Andrzej Tęczyński herbu Topór (1569-1588), Stanisław Żółkiewski herbu Lubicz (1588-1620), Jan Żółkiewski (1620-1623), Krzysztof Zbaraski herbu własnego (1623-1627), Rafał Leszczyński herbu Wieniawa (1633-1636), Łukasz Opaliński herbu Łódzia (1636-1643) i Łukasz Opaliński [Młodszy] (1643-1658)⁸².

Starostowie hrubieszowscy starali się podnieść dochód z dóbr i obok prowadzenia rolniczej produkcji folwarcznej wybudowali karcznię i młyn. Obecność w Bohutyczach tych dwu budowli notowała lustracja z 1616 roku⁸³. Jedenaście lat później spis wykazał tutaj 10 kmieci, każdy osiadłych na 1/2 łanie, natomiast w 1665 roku było w Bohutyczach tylko 5 zagrodników i 3 komorników, zaś młyn i karczma opustoszały. Zagrodnicy w 1661 roku odrabiali pańszczyzny pieszo po 3 dni w tygodniu w czasie letnim i po 2 dni w czasie zimowym. Komornicy odrabiali po 1 dniu w tygodniu przez cały rok. Do powinności chłopskich należało także przedzenie po 6 łokci [płótna] z zamkowej przędzy. Mieszkańcy Bohutycz mogli na kermasz [jarmark] robić piwa na swoją potrzebę⁸⁴. Wówczas już wieś znajdowała się w obrębie starostwa grabowieckiego, gdyż w 1658 roku za zasługi Stanisława Sarbiewskiego (zm. 1662) herbu Prawdzic w odbudowie zamku w Grabowcu wieś jako nagrodę przeniesiono ze starostwa hrubieszowskiego i przyłączono do starostwa grabowieckiego⁸⁵. Odtąd w jego składzie Bohutycze były do I rozbioru Polski. Kolejnymi starostami grabowieckimi, a tym samym dzierżawcami wsi byli: Marek Matczyński herbu

⁷⁹ K. Chłapowski, H. Żytkowicz, Lustracja województw ruskiego, podolskiego i bełskiego 1564-1565, cz. 1, Warszawa-Lódź 1992, s. 105.

⁸⁰ W. Bondyra, Słownik historyczny....., s. 20.

⁸¹ K. Chłapowski, H. Żytkowicz, op. cit., s. 105.

⁸² W. Bondyra, Słownik historyczny....., s. 174.

⁸³ D. P. Tomczuk, Niegrodowe starostwo hrubieszowskie w XV-XVIII wieku, Lublin 2003, mps dr na UMCS w Lublinie, s. 314.

⁸⁴ E. i K. Arłamowscy, W. Kaput, op. cit., s. 283-284.

⁸⁵ Volumina Legum, t. V, Petresburg 1899, s. 283.

Ryc. 14. Stanisław Żółkiewski, starosta hrubieszowski w latach 1588-1620.

Ryc. 15. Marek Matczyński, starosta grabowiecki i hrubieszowski, dzierżawca Bohutycz, rys. J. Schübeler.